

ADALÉK DR. REHÁK LÁSZLÓ ÉLETÚTJÁHOZ (Rehákné Pósa Rózsa visszaemlékezése)

Rehák László 1922. május 21-én született Mokrinban, egy Kikinda melletti faluban. Édesapja jogász volt, ügyvéd, édesanyja gazdag földbirtokos családból származott. Amikor egyéves volt Laci a szülők egy tágas belvárosi házba költöztek Kikindára, és együtt laktak az ügyvédi irodát tartó Rehák Vilmos nagybácsival. Az édesapa eleinte ügyvédbojtár volt a nagybátyjánál, majd utána lediplomázott.

Tekintélyes családnak számított a Rehák família. A Rehák ősök csupa iskolázott emberek voltak, lehetőleg egyetemre jártak, egy nagybácsi ozorai püspök volt. A Rehák családi sírbolt Nagybecskereken a temetőben található, ugyanis a nagyapa Torontál Vármegyében Nagybecskereken városi közjegyző volt. A tekintélyt Kikindára is magával vitte a Rehák család, és a közéletben is szerepet játszott Rehák László apja, akit szintén Lászlónak hívtak. Ő volt a katolikus egyház jogásza, ami azt jelentette, hogy igen vallásos családnak számított a Rehák család.

Laci magyar általános iskolában iratkozott, de a háború utáni káderhiány miatt magyar nyelvet rosszul beszélő szerb tanítónő tanította. Így Lacit már a negyedik elemibe szerb tagozatra írták, hogy megtanulja a nyelvet, mivel kiváló tanuló volt és gimnáziumba szándékozták íratni. A nyelv váltás nehezebbé esett. A gimnáziumban a nagyszerű dölyfös osztálytársak magyaros kiejtése és hiányos nyelvtani ismerete miatt állandóan kigúnyolták. A tanárok sem voltak különbek. Ha jót akartak szórakozni, akkor Rehákot hívták felelni a szerb hősi énekeket kellett szavalnia szép magyaros hangsúllyal. Ez volt az osztályban a nagyszerű szórakozás! Ebből kifolyólag nagyon nehéz pillanatai voltak – mint ahogy nekem mesélte –, mert a megaláztatást igen nehezen viselte el önérzetes, komoly természete. Akik nem gúnyolták, azokat az illegális baloldali ifjak voltak. Magukhoz édesgették, és a nagypolgári családban élő Rehák László tagja lett a kommunista ifjúsági szervezetnek. Nem csináltak különösebb dolgot, néha röpcédulákat dobáltak szét. Egy alkalommal valakit rajtacsíptek, és az bevallotta, hogy kik a tagjai az ifjúsági szervezetnek. Lacit letartóztatták, de nem vallott. Édesapja volt az ügyvédje és sikerült őt kiszabadítani. Mozgalmi munkát azonban ő továbbra is folytatta, természetesen szülői beleegyezés nélkül. Nagy érettségi után Szabadkára a jogi karra iratkozott, mert neki kellett továbbvinni a jogászai tradíciót. Öccse Tibor kertésznek készült és ebben a szakmában dolgozott élete végéig. Neki nem voltak nagyobb ambíciói.

Szabadkán szintén felvette a kapcsolatot a kommunista ifjúsággal, itt is röpcédulákat terjesztettek, míg el nem fogták őket. Lacinak ismét sikerült egerutat nyernie, noha utólag megtalálták a lakásán a bizonyítékot, és

börtönbe vitték. Ott napokon át, verték, kínozták, de nem vallott. Hamarosan közeledett a háború Jugoszlávia felé, és már híre ment annak, hogy a magyar csapatok bevonulnak Bácskába. Tehát a rendőrség szélnek eresztette az ifjú kommunistákat. Laci ekkor Kikindára utazott, ahová a német hadsereg vonult be, és ami tulajdonképpen a magyar kormánynak nem tetszett. A németek hamarosan hozzáláttak a kommunisták, vagy kommunista-gyanús személyek felderítésére. Az volta szerencséje, hogy édesapjának egy barátja éjszaka bezörgetett hozzájuk, és figyelmeztette őket, hogy Lacit le fogják csukni, és valószínű kivégzik. Még azon az éjszakán magához vette a legszükségesebb holmit és egy jártas „határátkelő” csempésszel a zöld övezeten átszökött Magyarországra. Szegeden jelentkezett a menekültek táborába. Ugyanis mivel német megszállás alá került a Bánság, elismerték a menekült státuszt. Az édesapja hamarosan fölkereste és fölvitte Budapestre, majd ott beiratkozott a gépészeti karra, azt hiszem az Eötvös Lóránt Tudományegyetem karára, de nem vagyok biztos.

Budapesti tartózkodása alatt rendszeresen rakta a vizsgákat, és már a hetedik szemesztert is elvégezte, amikor a nyilasok átvették hatalmat Magyarországon. Ekkor menekülnie kellett. Egy barátjánál rejtőzködött Baranyában, a ma Horvátországhoz tartozó Laskó faluban egy ház padlásán. Itt várta be az orosz hadsereget, majd gyalogszerrel elindult hazafelé. Néha sikerült vonatra is szállnia és így megállt Zentán. Itt találkozott a többi baloldali ifjú kommunista barátaival, akik valamennyien magyarok voltak, és nagyon megörültek Lacinak, mert egy új, megbízható fiatalember érkezett hozzájuk. Hazalátogatott Kikindára, de életpályája a továbbiakban már Zentához, majd Újvidékhez kötötte.

A családban tragikus törés következett be, ugyanis az addig nagy tekintélynek örvendő apáról, aki a háború után a népfront elnöke volt Kikindán, kiderült, hogy „elvakult nacionalista”. Ugyanis a szerb többségű Kikindán egy ülésen a német megszállás alatt azt javasolta, hogy a gimnáziumban csak magyar és német tagozat nyíljon. Ugyanis németek is szép számban laktak Kikindán és környékén. Tehát ellenezte a szerb tagozat megnyitását. Erről az iratokat átnéző egyik mozgalmi embernek egy jegyzőkönyv került a kezébe, majd nagy botrány kerekedett belőle. Nyilvánvaló, hogy letartóztatják és elítélik. Zentára utazott a fiához, hogy tudna-e segíteni, de hát Laci nem tudott, hisz a jegyzőkönyvet letagadni nem lehetett. Édesapja ekkor elszánta magát, hogy átszökik a határon a zöldövezetnél. Utolsó éveit Magyarországon élte le és ott is van eltemetve. Lacinak nem volt ebből bántódása, de mindenesetre az időközben háborús bűnössé nyilvánított apának a fiát mélyen megrendítette a dolog. A vagyonukat is elkobozták.

Laci megbízható baloldalinak számított, és mint ahogy mondani szokás, a párt hű katonája maradt.

Zentáról hamarosan Újvidékre került a tartományi agit-prop osztályra, amely mint ahogy a szó is sejteti, mozgósítással és propagandával foglalkozott. A Kommunista Párt mozgósította az új tagokat.

Elkövetkezett 1948, a Tájékoztató Iroda éve. A Magyar Szót addig is ő cenzúrázta és más tanult ember nem lévén a Párt soraiban, kinevezték a Magyar Szó főszerkesztőjének. Az eddigi szerkesztő, Kekk Zsigmond, ugyanis nyíltan Sztálin mellé állt. Rehák a Magyar Szó főszerkesztője volt 1957-ig, amíg fel nem épült a Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat. Az építkezést többedmagával vezette, így a beköltözés után hamarosan

vezérigazgatóvá nevezték ki, tehát Rehák László lett a Forum alapító igazgatója.

Két évi igazgatóság után elmondhatta, hogy a vezérlete alatt megindult a magyarországi könyvbehozatal, megszorodtak a könyvkiadványok, amelyeket a Forum adott ki, és mindaz, ami történt a Forum körül az mind az ő merészségéhez és bátorságához fűződik. Például maga köré gyűjtötte a magyar képzőművészeket. A Forumban Ács József festőművész műtermet kapott, a Zágrábban élő Hangya Andrást állandóan foglalkoztatta, tehát a Forum a magyar képzőművészek mecénása volt.

Az időközben némileg enyhült elnyomás megszűnt a magyarok ellen, amikor is Lacit diplomai pályára küldte a káderpolitika. Először három hónapos nyelvtanfolyamot végzett, noha már angolul tudott, Angliában, de előtte meg kell jegyezni, hogy az újságírói, diplomáciai főiskolát magánúton három év alatt végezte el.

Valamely országban nagykövetnek szánták, de észrevette a minisztériumban, ahol már meghatalmazott miniszteri rangot töltött be, hogy nem minden adatott bocsátanak a rendelkezésére, és titkolóznak előtte. Ezt annyira tűrhetetlennek tartotta, hogy eldöntötte, végkép szakít a diplomáciai pályával és visszaköltözik Újvidékre, ugyanis egy évig Belgrádban tartózkodott az előkészületek miatt.

Sóti Pál, az elsőszámú magyar politikus, akiről a hálátlan utókor azt írta, hogy nem volt elég jó magyar, (lásd Kalapis Zoltán életrajzi kalauza a Magyar Szóban), Lacit nem kényszeríthette vissza a minisztériumba. Sóti Párról egyébként elmondhatom Lacitól hallottam, hogy nagy szerepe volt az Újvidéki Rádió megalapításában, a Forum Vállalat felépítésében, és a Magyar Tanszék beindításában. Amikor Sinkó Ervin akadémikus Zágrábból meghívták a Tanszék élére vezetőnek, Lacit küldte Sóti Pál ennek a kérésnek a lebonyolítására. Sinkó Ervin bele is egyezett, és hamarosan Újvidékre költözött, ahol Sóti Pál egy külön házat bocsátott a Sinkó házaspár rendelkezésére.

A Szocialista Szövetségben a tájékoztatási osztályt vezette, majd 1963-ban megválasztották a Szocialista Szövetség szerbiai választmányának titkárává. Ez azt jelentette, hogy három gyerekkel és velem a második feleséggel Belgrádba költöztünk. Négy évig tartó mandátuma után továbbra is Belgrádban tartották, ugyanis a Szocialista Szövetség országos választmányának Vajdaságot képviselő elnökségi tagja lett.

Ez a Belgrádban való tartózkodás nem akadályozta meg abban, hogy időközben ne doktoráljon, méghozzá a Kisebbségek Jugoszláviában, című disszertációját 1964-ben védte meg az Újvidéki Jogi Karon. Könyvét fagyos fogattatás követte, noha a Párt teli szájjal beszélt a nemzeti egyenrangúságról. Laci időközben cikkezett, felszólalgatott, és ezért is nem volt kívánatos Vajdaságban a hivatalos körök számára. Aleksandar Ranković egykori belügyminiszter, majd később a Párt Központi Bizottságának a tagja, időközben lebukott, és fényt derült arra, hogy a kisebbségekkel szemben mennyi atrocitást követtek el, állandóan figyelemmel kísérték őket, sőt dossziét is készítettek róluk.

A nemzeti egyenrangúság politikáját a 60-ás években egyes legmagasabb rangú pártvezetők komolyan gondolták. De ahogy a magyarság, és valószínűleg a több nemzetiség is „vérszemet kapott” az alacsonyabb rangú politika folyton-folyvást akadályokat gördített a terebélyesedő magyar és más intézmények elé. Olyan magyar kádereket választottak egyre-másra, akik

kiszolgálták a politikát, és nem nagyon cselekedtek a magyarság érdekében. Laci zászlóhordozó volt a nemzeti egyenrangúság fejlesztésében, ő ugyanis a doktori disszertáció írása közben döbönt rá arra, milyen elnyomásban részesül a kisebbség. Ez pedig összeegyeztethetetlen a szocialista internacionalizmussal. Kiállt a magyar nyelvű oktatásért az óvodától az egyetemig és ott ahol az egyetemi karokon nem lehetett bevezetni káderhiány folytán a magyar nyelvű oktatást, ott lektorátusokat kell állítani a magyar diákok számára, de más nemzetiségűek számára is. Ez meg is történt, de fárasztó volt a gáncsoskodás.

Lacit nem ismertem abban a korban, amikor a Magyar Szóhoz került, tehát nem tudok beszámolni csak attól az időtől kezdve, vagyis 1955 novemberétől, amikor újságíró gyakornokként a Magyar Szóhoz kerültem. Zárkózott, tekintélyt parancsoló főszerkesztő volt, de mások elbeszélése szerint nem ártott senkinek. Nem buktatott le embereket, esetleg a gyengébb tehetségű újságírókat eltávolította a szerkesztőségéből.

A nemzeti egyenrangúságért való harc pedig dúlt a terepen. Egyre-másra szembeötlő volt a kétszínűség, az igények elszabotálása, az emberek megbélyegzése, ugyanis ha valaki a jogait követelte, nacionalistának bélyegezték. Időközben elkészült az 1963-as szövetségi alkotmánymódosítás. Az alkotmányozó bizottság elnöke Edvard Kardelj szlovén származású politikus volt, aki a bizottság élén működött, Laci pedig egyik tagja volt. Ez a törvénymódosítás arról nevezetes, hogy kisebbségek is alkotmányállamalapító jogra tettek szert. Az alkotmány meghozatala után hamarosan a szerbiai képviselőházban, és természetesen a Tartományban is bevezették a szimultán fordítást, tovább minden parlamenti anyag magyarul és albánul is napvilágot látott. Tehát egyik vonalon zajlott a demokratizálódás, a másik vonalon pedig a meghirdetett elveknek a gátolása.

Hosszú töprengés után eldöntötte, hogy ebben a politikában többet nem vesz részt, megírja a véleményét, majd tanári pályára lép Szabadkán a Közgazdasági Karon.

Ominózus számba menő politikai tanulmányát 1970-ben a Híd folyóirat júliusi-augusztusi száma jelentette meg, melynek címére nem emlékszem, de azt tudom, hogy a nem kívánt atyáskodásról szól, amivel ugyanis a szerbség paternalizmusát tűzte pellengérré. Az írás mai olvasatában nem tűnik eretneknek, de akkor, amikor megjelent, országos botrány kerekedett belőle. A Tartományi Pártban szerb nyelvre fordították, majd zárt ülés formájában reggeltől éjszakába menően tárgyaltak Rehák Lászlóról és az írást kiváltó botrányról. A legkiemelkedőbb magyar politikusok, mint például Sóti Pál és Kelemen Mátyás, nem jelentek meg, és azt hiszem, hogy Farkas Nándor sem, de a többiek jelen voltak. Az ülésen egyedül Olajos Mihály, aki akkoriban a Szerbiai Szakszervezeti Szövetségben dolgozott, kelt a pártjára, de beléfojtották a szót, valamint Major Nándor, aki azt javasolta, hogy ne Rehákról beszéljünk, hanem arról, amit írt. Vajon tényeket sorolt-e fel, de ezt sem fogadták el. Hajszálon függött egész élet, munkássága és további sorsa. Tudta, hogy ezek után nem léphet többé a politikai szintérré, de vállalta. Felkészült arra a lehetőségre is, hogy munka nélkül marad a három gyerekével és velem, aki belgrádi tudósítónak dolgozott egy hetilapnak. Az írás megjelenése előtt hazautaztunk a szülőkhöz Zomborba, és nevelőapámnak, akinek kukoricadarálója volt, feltette a kérdést, hogyha állás nélkül marad, átvehetné-e a darálót. Erre nem került sor, mert mandátuma lejártá után elfoglalta állását a szabadkai Közgazdasági Karon, és a szociológiát tanította.

Szabadkán időközben ellentétbe került az akkor magyar értelmiséggel, mert új magyar folyóirat megindításának koncepcióját nem vállalta úgy, ahogyan azt a szabadkaiak kérték. A szabadkai íróársaság irodalmi-művészeti folyóiratot akart létrehozni, Rehák viszont társadalomtudományi folyóirat szükségét látta helyénvalónak. Kemény vita és kiábrándulás után elvetették Laci koncepcióját és így jött létre az Üzenet folyóirat szabadkai szerkesztők kezében, Lacinak pedig a tartományi Szocialista Szövetség adta meg a lehetőséget, hogy elindítsa a Létünk című társadalomtudományi kulturális folyóiratot.

Érdekes ezt a folyóiratot az első számtól kezdve, 1970 decemberében vagy, 1971-ben jelent meg (megtalálható a Magyarságkutató Tudományos Társaság könyvtárában), ahol Laci a magyar nyelvű tudományosság műveléséért száll síkra. Az volt az elképzelése, hogy a magyar tudósokat a folyóirat köré csoportosítsa és műhelyt hoz létre az anyanyelven ápolt tudományosság számára. Húsz éven át szerkesztette a folyóiratot, majd barátai tanácsára átadta doktor Várady Tibornak a főszerkesztői posztot. A folyóiratban sok írása jelent meg ezekről nem tartom magam kompetensnek, hogy írjak, hisz már nem is emlékszem ezekre az írásokra. Annyit azonban elmondhatok, hogy a Forumnak nagyon sokat köszönhet ez a folyóirat, mert vállalat a kiadást, és a terjesztést. Szabadkán pedig ahogyan az írók, úgy az értelmiség egy része, elhúzódtott tőle. Néhány barátja akadt, akik rendszeresen megjelentették írásaikat. Ezekről szintén tanúskodik a Létünk. Egyébként Magyarországon nagy érdeklődést váltott ki a doktori disszertáció és mihelyt a Forum megjelentette, már jöttek is az első példányokért. Ezek közül egy példány Kádár János asztalára került, aki ezt a könyvet tanulmányozván indult Nagyváradra Causescuval tárgyalni az erdélyi kisebbség státuszának rendezéséről. Nyugatról is nagy érdeklődés nyilvánult meg a magyar nyelvű fordítás iránt. Ugyanis Laci nagy elfoglaltsága miatt nem tudott vállalkozni saját disszertációja lefordítására, ezt a munkát Kollin József, szakavatott fordító és újságíró végezte el. Tetemes mű, rengeteg lábjegyzettel, amely nagy munkát igényelt. Disszertációját 1965-ben védte meg, de szerb nyelvű kiadványa nem született. Egyébként a disszertációt az össze költségeket egyes-egyedül csinálta és vállalta, még a 130 példányban sokszorosított kiadványt is mi pénzeltük. Fanyalgó érdeklődés mutatkozott meg a Vajdasági Tudományos Akadémia részéről, azzal a megjegyzéssel, már jóval évek után, hogy a disszertációját dolgozza át és írja hozzá az időközben megváltoztatott alkotmány és az ezt követő egyenrangúsággal kapcsolatos tevékenységet. Ő erre nem volt hajlandó, és így a disszertáció csak magyar nyelven jelen meg 350 példányban.

A könyv egyébként megtalálható Magyarországon minden jelentősebb könyvtárban, nálunk bizonyára Szabadkán és Újvidéken a Magyar Tanszék Könyvtárában.

Feleségként úgy láttam őt, mint aki szentül hisz abban, amit tesz. Hite ellenére sohasem cselekedett, sohasem volt alattomos, kétszínű, meghunyászkodó. Esetleg megvárta a kellő pillanatot, amikor gondolatait, véleményét a nyilvánosság elé tárja. Az előzőekben említett Híd-cikkben fellelhetők csíráként azok a törekvések, amelyeket mára sikerült többé-kevésbé megvalósítani. A paternalizmus ellen tiltakozva tulajdonképpen amellet foglalt állást, hogy magyarságban van annyi erő és képesség, hogy önállóan intézze dolgait és nem szorult állandó ellenőrzésre, nem kívánt segítségre. A nemzeti tudat megköveteli, hogy önállóan műveljük kultúránkat,

és olyan káderek kerüljenek a magyarság nevében vezető pozícióba, akik ezért tudnak és akarnak is valamit tenni. Tény az, hogy az utóbbi években nem olyan magyar politikusok kerültek pozícióra.

Az egyetemen nagyon nagy hévvel és ambíciókkal kezdett dolgozni. Az alkotmány-adta jogok értelmében többedmagával Szabadkán megindította a magyar tannyelvű oktatást a Közgazdasági Karon, majd besegített a Műszaki Főiskoláknál alakuló tantestületekben és az Építészeti Karon is munkálkodott. Ebben a munkában többen a segítségére voltak magyar tanárok, politikusok is elvértve, de a nacionalista bélyegzőt nehezen tudta levakarni magáról. Tehát aki saját nemzetéért, annak egyenrangúságáért síkraszáll, az eleve nacionalista, még akkor is, ha ez törvényben, politikai határozatokban másként is van leírva.

Munkássága kiterjedt az Újvidéki Egyetemre is. Fölkínálta azt, hogy a Szocialista öngazgatás és a Társadalom-tudomány alapjai tantárgyát előadja magyar nyelven. Jelentkeztek is valamennyien, megalakították a csoportokat és összevontan egy tanteremben az orvostanhallgatókat, jogászokat kivéve, oktatta a diákokat többnyire saját költségén. Nem volt ugyanis anyagi fedezet a fakultásokon erre a célra. A Jogi Karon még sikerült megnyitni a magyar nyelvű lektorátust a leendő jogászok számára, ezt Fehér Kálmán végezte.

Lektorátust létesítettek még a Közgazdasági Karon, de nagyon kevés ideig működött, mert a tanár eltávozott.

Rehák László megpróbálta minden erejét latba vetni, hogy legalább a szabadkai Közgazdasági Karon alakítson ki egy tantestületet, olyan személyekből, akik két nyelven tudnak tanítani. Az első és a második évre még sikerült nagyobbára megvalósítani elképzelését, de a harmadik, negyedik éven csak elvértve lehetett a szakirányokon magyarul tanulni. Ennek a törekvésnek azért volt foganatja, ugyanis abban az időben fokozatos oktatás volt, és a második év után főiskolai diplomát lehetett szerezni. Már az első évben több mint száz magyar egyetemi hallgató iratkozott, sőt a beiratkozottaknak mintegy negyede volt magyar nemzetiségű. Azóta is folyik magyar nyelvű oktatás kb. 50-70 hallgatóval, annak ellenére, hogy megszűnt a fokozatos oktatás, és csak a negyedik év után lehet diplomát szerezni.

Régi álma megvalósult akkor, amikor sikerült megalakítania a szabadkai székhelyű Magyarságkutató Tudományos Társaságot (1991). Ez az álma még akkor született, amikor a 60-as években fölkérték Újvidékről, hogy jöjjön vissza és álljon a Hungarológiai Intézet élére. Ő azzal a kikötéssel vállalta, ha létrejön egy magyarságkutató részleg. Kijelentette, hogy ő se nem irodalmár, se nem nyelvész, ezért nincs értelme, hogy egy ilyen intézmény élére álljon, de ha létesítenek egy osztályt, amely a magyarság kérdéseivel foglalkozik, akkor szívesen. Ezt a pártvezetőségben nem hagyták jóvá. Így maradtunk Belgrádban. A Magyarságkutató Tudományos Társaságról csak annyit szeretnék elmondani, hogy egy műhelyt akart kialakítani, azokból a fiatal értelmiségiekből, akik érdeklődnek a tudományos kutatások iránt. De erről Gábrityné doktor Molnár Irén már többet tud mondani.

Rehák László a háború után tagja volt a Tartományi Pártvezetőségnek, majd négy mandátumon át a Szövetségi Parlament tagja, azonkívül a Szocialista Szövetség fórumaiban választották be, végül a Kommunista Szövetség Szerbiai Köztársasági vezetőségébe. Képviselősege alatt lelkiismeretesen törődött választó kerületével. Általában rendkívül dolgozó és lelkiismeretes ember volt. Szerény, zárkózott, és csak azokkal volt nyílt és közvetlen, akiket erre érdemesnek tartott. Tisztelőinek a tábora nagyon nagy

volt. Belgrádi lakásunkban alig múlt el nap, hogy az országból, vagy külföldről ne látogassanak hozzánk. Aki Belgrádban megfordult a magyar kiválóságok közül, az vendége volt a Rehák háznak is. Többek között Veres Péter író, Juhász Ferenc költő, Kovács András filmrendező, Kolozsvárról az azóta már elhunyt neves főszerkesztője a Korunk című folyóiratnak Gaál Ernő. Erdélyből vendég volt nálunk: Sütő András, Kányádi Sándor, Szemlér Ferenc, Lászlóffy Aladár, Páskándi Géza, Farkas Árpád. De jártak nálunk, Londonban élő emigráns írók, amerikai, kanadai vendégek, akik valamennyien érdeklődtek munkássága iránt. A szakirodalom úgy tartotta számon, mint a nemzeti kérdés legjobb ismerőjét Közép-Kelet Európában. Különböző kiadványok, folyóiratok, újságcikkek foglalkoztak Rehák László úttörőszámba menő munkásságával. Ő pedig gyarapította tudását, hisz beszél, írt és olvasott németül, angolul és franciául. Van olyan publikációja, amely angol nyelven jelent meg. Az országban is mindenütt ismerték, sokat hívták Szarajevóban és Ljubljánában nemzetiségi kérdéssel foglalkozó intézetek. Ezekre rendszerint tudományos kutatási munkákkal utazott el. Ma már valószínűleg kevesen tartják számon, hogy a nemzeti kérdés szabad és merész taglalása nevelt föl egy nemzedéket, akik nemzeti tudatukban megerősödve, bátran tevékenykedtek a magyarság sorsának jobbá tételén.

A más nemzetiségekkel is szeretett volna összefogni, de azok nem szívesen álltak vele szóba a már közismert hagyományos magyargyűlölet miatt. Ezekben a nemzetiségekben mély nyomot hagyott az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségi politikája. A románokkal azért sikerült kapcsolatba kerülni, és megnyerni egy-két embert, hogy a Létünk folyóiratba publikáljon.

Súlyos betegsége, szívinfarktusa volt ugyanis, és rövid időre épült föl, megviselte szervezetét. A nyugdíjba vonulás nagyon nehezebbé esett, szinte két évig nem tudott magával mit kezdeni. A Magyarságkutató Tudományos Társaság egy kicsit visszaadta az életkedvét, de terveit nem nagyon tudta megvalósítani.

Rehák László munkásságának megismerése szükségessé teszi azt, hogy előkerüljön szakmai életrajza, tudományos munkái és értekezései, és az a néhány könyv, amit megírt, abból is a nemzeti kérdéssel foglalkozó tematika az érdekes.

A rendszerváltást kíváncsisággal fogadta, hamarosan be is lépett a megalakuló VMDK-ba, majd amikor ott szakadásra került sor, a VMSZ-hez csatlakozott. Két ízben a Községi képviselő-testület küldöttévé választották Szabadkán. E testületnek munkájában lelkiismeretesen részt vett, mint a hogy mindent, amibe belekezdett lelkiismeretesen tette.

Sajnos nem emlékszem évszámokra, nem tudom megmondani, hogy mikortól és mikor volt egyik, vagy másik fórumnak a tagja, egyedül azt tudom, hogy a Fórum Lapkiadó Vállalattól, sohasem tudott elszakadni. Abban tagja volt a kiadó és vállalat tanácsának több éven át.

Hajdú János újságíró A Hét című műsor egykori szerkesztője egyszer fölhívta Budapestre és egy hosszú tévé interjút készített vele egy magán televízió számára, de nem tudom megmondani, hogy kinek, minden esetre nem az MTV 1-nek. Tehát Hajdú János kell megkeresni személyesen.

Szabadka, 2001. áprilisa

Rehák Pósa Rózsa írta
Gábrity Molnár Irén MTT elnök felkérésére